

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу
Теофілуса Мукете Найомбе Мото “Охорона та раціональне
використання природних ресурсів в лісовій області Фако-Меме в
Камеруні”, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата географічних
наук за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне
використання природних ресурсів**

1. Актуальність виконаної роботи, її зв'язок з планами відповідних галузей науки і техніки

Дисертаційна робота Теофілуса Мукете Найомбе Мото присвячена дослідженню природних ресурсів в лісовій області Фако-Меме (Камерун) з метою розробки заходів щодо їх раціонального та збалансованого використання. Здобувачем проведено конструктивно-географічний аналіз теоретико-методичних аспектів дослідження, а також фізико-географічних умов лісової області Фако-Меме, визначено основні чинники антропогенної перетвореності та розроблено превентивні заходи щодо охорони та раціонального природокористування досліджуваної території.

Лісова область Фако-Меме, що в Камеруні характеризується високою біорізноманітністю, ендемічністю, належить до територій з високим показником залісненості. Проте лісові ландшафти зазнають все більшої трансформації унаслідок нераціонального використання, що призводить до значної їх перетвореності, порушення стоку поверхневих і підземних вод, активізації небезпечних фізико-географічних процесів, зокрема зсувів, замулення водойм, мікро та мезоклітичних змін. Проблема ґрунтового вивчення особливостей природокористування у лісовій області Фако-Меме, переосмислення існуючих поглядів щодо лісокористування та визначення шляхів оптимізації досліджуваної території є надзвичайно актуальною і своєчасною.

Прикладний конструктивно-географічний зміст наукового дослідження підтверджується тим, що тема дисертаційного дослідження пов'язана із науковою темою МОН України № 147 «Розробка основ стратегії

природокористування в межах Причорноморської низовини», № держ. реєстр. 0116U000904, в якій автор брав участь у методичних розробках та географічних співставленнях. Дисертант брав участь в міжнародному проєкті BSUN (The Black Sea UN Environment Program) під егідою Європейської Комісії у 2012–2015 рр.

2. Наукова новизна отриманих результатів

Пункти наукової новизни отриманих результатів підтверджуються змістом дисертації, зокрема:

Вперше:

– виконано картографування лісів області Фако-Меме в Камеруні та визначено площу їх поширення у 1978, 2000 і 2015 рр, що дозволило провести аналіз динаміки залісненості, обґрунтувати заходи щодо раціонального та збалансованого природокористування досліджуваної території;

– визначено галузеву структуру господарства області Фако-Меме в Камеруні та запропоновано заходи щодо її оптимізації з метою охорони та раціонального використання природних ресурсів;

– запропонована авторська концепція конструктивного напрямку, спрямована на ефективну оптимізацію природокористування в умовах типових вологих екваторіальних лісів із урахуванням інтересів місцевого населення та подальшого розвитку господарства.

Удосконалено:

– виявлено й обґрунтовано сучасні загрози лісовим ландшафтам області Фако-Меме в Камеруні, запропоновано превентивні заходи щодо недопущення їх реалізації;

– знання щодо фізико-географічних передумов формування природних ресурсів досліджуваної території;

– результати досліджень висотної поясності на гірському масиві Камерун в умовах узбережного суходолу Екваторіальної Африки.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Об'єктом дослідження Теофілуса Мукете Найомбе Мото є екваторіальна лісова територія області Фако-Меме на південному заході Камеруну та пов'язані з ними, життєво важливі ресурси даної території. Наукові положення, висновки й рекомендації, зроблені здобувачем, є обґрунтованими і достовірними. Вони ґрунтуються на результатах польових і камеральних досліджень, здобутих автором особисто, серйозному аналізу теоретичного доробку українських та зарубіжних вчених, різноманітних наукових і статистичних джерел.

Ступінь обґрунтованості сформульованих у дисертації наукових положень, висновків, рекомендацій забезпечується цілеспрямованим використанням конструктивно-географічного підходу, системи сучасних методів дослідження, геоінформаційних технологій стандартного програмного забезпечення для обробки фактичних даних, статистичних літературних матеріалів. Наведені у роботі висновки і рекомендації достатньо повно та різнобічно апробовані на міжнародних і регіональних конференціях та в науковій періодиці.

4. Достовірність викладених результатів, висновків і рекомендацій

У дисертаційній роботі Теофілуса Мукете Найомбе Мото обґрунтованість і достовірність забезпечені тим, що методологічною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення і принципи конструктивної географії, праці українських і зарубіжних учених.

Достовірність дисертаційного дослідження базується на використанні здобувачем офіційних статистичних матеріалів, топографічних карт великого масштабу, результатів власних досліджень, типових програм обробки інформації.

5. Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих автором працях

Головні положення дисертаційного дослідження добре висвітлені в наукових публікаціях. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 12 наукових праць, у тому числі 5 у фахових виданнях України, 5 – за кордоном та 2 тези доповідей на науково-практичних конференціях.

6. Теоретична і практична значимість дисертації

Теоретична значимість проведеного дослідження пов'язана із комплексним використанням конструктивного-географічних підходів при вивченні природокористування у лісовій області Фако-Меме в Камеруні. Отримані результати можуть бути втілені та використані в підрозділах Міністерства лісового господарства та світових ресурсів Камеруну, Відділу Фако-Меме з екології і природних ресурсів, в місцевих установах шляхового будівництва для планування та експлуатації доріг, також університетами Буеа, Баменда, Бафуссам, Яунде на кафедрах напрями дослідження яких пов'язані із раціональним використанням природних ресурсів.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

У результаті детального аналізу дисертаційної роботи Теофілуса Мукете Найомбе Мото та при загальному належному її рівні, виникла необхідність зробити окремі зауваження.

1. В дисертації простежується нечіткість щодо відповідності змісту дисертації сформульованим у вступі завданням.

2. У новизні автор вказує, що ним проведено територіальне районування. Які ознаки покладено в основу такого поділу території, які райони виокремлено?

3. При констатації змісту поняття ландшафт автор приймає визначення Д. Армада стор. 82 (... набір компонентів, об'єднаних тісною взаємодією), проте аналіз дисертації вказує, що власна авторська концепція розуміння

поняття ландшафт не чітка, зокрема:

– на стор. 82 здобувач посилаючись на праці М. Гродзинського А. Ісаченка вказує, що лісові ландшафти області Фако-Меме можна віднести до ґрунтово-геоморфологічного чи ґрунтово-біологічного типу, проте згадані класики поняття ландшафт трактують як сукупність літогенного, орогенного, кліматогенного, педогенного, біогенного компонентів;

– у висновку до розділу 4 автор констатує, що лісовий ландшафт складається із низки різноманітних видів рослин, не зазначаючи при цьому інші складові ландшафту;

– на стор. 99 здобувач констатує, що ним виділено основні типи ландшафтів й посилається на рис. 4.8, де подається розподіл рослинності по окремим висотним ярусам досліджуваної території (прерії, трава, ліс ...), а не ландшафти;

– у текстовій частині 1 розділу (стор. 42) автор вказує, що на рис. 1.2 показано ландшафтний профіль, однак цей рисунок демонструє різні стани природної системи.

4. У першому розділі на стор. 32, 34 автор вказує, що ліс представлений двома основними типами: густий ліс та іншими видами лісів. У контексті цієї роботи доцільно використовувати більш чітку диференціацію лісів, наприклад, за лісистістю, за видовим складом.

5. При характеристиці ґрунтів досліджуваної території здобувач вказує, що алювіальні ґрунти мають вулканічне походження “зустрічаються поблизу вулканічних жерл, або вниз по схилу ...”, однак такі ґрунти формуються у заплаві річки.

6. У розділі 2 “Методика досліджень” здобувач вказує, що під час польових маршрутних робіт в натурних умовах використовувалися топографічні карти 1: 500000. Проте карти такого масштабу не відносяться до топографічних, крім того натурні спостереження із використанням таких карт – неможливі.

7. У дисертації трапляється невідповідність назви підрозділу, або рисунку

текстовій частині, яка подається у роботі до цього підрозділу чи рисунку, зокрема:

– у різних частинах тексту автор посилається на рис. 1.1, де відображено ярусну диференціацію лісів, а також типи земель Камеруну. Проте, на стор. 34 вказується, що на цьому рисунку подано елементи динаміки ландшафту; на стор. 54 посилаючись на рис. 1.1 автор констатує, що у окремих муніципалітетах продається какао; на стор 66 “вулканічний хребет досяг висоти 4100 м;

– у 1.2. “Сучасний період формування території Фако-Меме” подано аналіз розвитку Фако-Меме від Доколоніального часу до періоду незалежного розвитку, отже фіксується невідповідність назві і змісту підрозділу;

– на стор. 87 автор посилається на рис 4.3. “Супутникове зображення різних лісових територій в Фако-Меме” вказуючи на значну порушеність унаслідок дії антропогенного фактора, проте зміст згаданого рисунку не відображає ступінь антропогенної перетвореності території;

– у підрозділі 4.5 “Зміни і перетворення господарської діяльності у Фако-Меме” подається перетвореність рослинності унаслідок антропогенної діяльності.

– економічний потенціал – це комплексна характеристики, яка відображає економічну спроможність конкретної території, що забезпечить її економічне зростання проте, у підрозділі 4.3 “Економічний потенціал лісових ландшафтів” розглядаються екологічні функції (поглинання вуглецю, захист від водної, вітрової ерозії), біорізноманіття ландшафту.

8. У своїй роботі автор використовує застарілу інформацію у тому числі і статистичну, зокрема: у табл. 4.1 використано показники 1997 р., табл. 5.4, 5.5, рис. 5.9, аналіз на стор. 119, 153 подано із використанням застарілої статистичної інформації;

9. Рисунок 3.1. “Розміщення лісів в області Фако-Меме”, проте у легенді до цього рисунка ліси не відзначено. Чому?

10. Дисертаційна робота містить технічні помилки, зокрема:

– в умовних позначеннях до рисунків трапляються незрозумілі позначення: рис. 1.1 – цитати, урожай (> 50%); рис. 3.2 – несправність (можливо автор мав на увазі вулканічну лінію чи лінію зсуву)

– у таблицях (4.9, 5.7, 5.8 та ін) подано слово частота. Що це означає?

– фералітні ґрунти в тексті подаються як фералітичні.

– трапляється, що нумерація рисунків і посилань не корелюється із нумерацією у тексті (табл. 4.11 в тексті описується як 4.13 та ін);

– у табл. 5.11 вказується мета заповідання – виробництво деревини. Чи можна вживати сполучення таких полярних функцій?

Наведені зауваження свідчать про їх дискусійний або рекомендаційний характер й не зменшують наукової і практичної цінності отриманих здобувачем результатів.

8. Загальний висновок

Дисертаційне дослідження Теофілуса Мукете Найомбе Мото “Охорона та раціональне використання природних ресурсів в лісовій області Фако-Меме в Камеруні” є самостійною, завершеною роботою, автореферат і опубліковані праці повністю розкривають обрану тему і свідчать, що автором успішно розв’язана проблема реалізації підходів до обґрунтування конструктивно-географічних засад раціонального природокористування.

Дисертаційна робота базується на матеріалах власних польових і статистичних досліджень із застосуванням методів геоінформаційного аналізу і синтезу, картографічного моделювання. Вона ілюстрована авторськими картографічними творами, таблицями, світлинами.

Дисертація **“Охорона та раціональне використання природних ресурсів в лісовій області Фако-Меме в Камеруні”** відповідає вимогам, “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015, №1159 від 30.12.2015, № 567 від 27.07.2016), які ставляться до кандидатських дисертацій, а її автор **Теофілус Мукете Найомбе Мото** заслуговує присудження наукового ступеня кандидата

географічних наук за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і
раціональне використання природних ресурсів.

Офіційний опонент:
кандидат географічних наук,
доцент кафедри фізичної географії
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

О. В. Міщенко

Підпис О. В. Міщенко засвідчую

20.03.2020 р

**ПІДПИС
ПОСВІДЧУЮ**

Зав. загального відділу
Оксана Боб

20.03.20 р

